

DIENST

Extra psycho-pastorale zorg

Jongeren willen persoonlijke aandacht

Hoop bieden in de buurt

Hermeneutiek: welke bril heb je op?

58e jaargang nummer 4

december
2010

In dit nummer

127

Redactioneel Anne Jan Kruijzinga
De tering naar de nering zetten...

128

Doelgroeppastoraat Pastoraal team Roden
Extra psycho-pastorale zorg

129

Jongerenpastoraat Lian Slager
Aandacht voor persoonlijk geloof

130

Middagdienst Frank Duijzer
Vanuit kern leerdienst zoeken naar nieuwe invulling

146

Bijbel op bezoek Roel Meijer
Liefde is...

147

Diaconaal Steunpunt Derk Jan Poel
Hoop bieden in de buurt

152

Deputaten Clement Mol
GDD laat diakenen niet aan hun lot over

155

Hermeneutiek Willem van der Horst
Welke bril heb je op?

Eindredactie: Jacqueline van der Ziel

DIENST

58e jaargang
nummer 4
december 2010

DIENST geeft concrete toerusting en ondersteuning, gericht op de dagelijkse praktijk in de gemeente, ten behoeve van bijzondere pastorale en/of diaconale taken in de gemeente. DIENST richt zich op ambtsdragers, predikanten, kerkelijk werkers en het gemeentepastoraat/diaconaat binnen de gereformeerde kerken (vrijgemaakt).

Redactie:

Gerdien Bredenhoff - redactieassistent
Henk Geertsema, Zwolle
Peter van de Kamp, Zwolle
Anne Jan Kruijzinga, Hardenberg, eindredacteur
Derk Jan Poel, Meppel
Jacqueline van der Ziel-Visser, Zwolle

Redactiesecretariaat:

Ebel Geertsema
Kameelvlinder 16
3822 AR Amersfoort
Telefoon: (033) 480 16 60
E-mail: ebel@geertsema.com

Administratie:

J.A. Kieft-Boersema
Catharinadaal 33, 6715 KA Ede
fax (084) 716 54 15
E-mail: administratie.dienst@kiefte.net

Nieuwe abonnees en adreswijzingen dienen **schriftelijk** aan de administratie doorgegeven te worden.

Betaling van abonnementsgeld te voldoen na ontvangst van acceptgiro of factuur.

Abonnementsprijs: € 7,20 per jaar.

Gironummer 4921087
t.n.v. Stichting Dienst, Ede

Artikelen uit Dienst zijn opgeluidsdrager beschikbaar voor mensen die een leeshandicap hebben.
Info: Stichting De Luisterpost / Bralectah, Zwolle
(038 - 427 04 48). E-mail: info@luisterpost.nl
ISSN 0167 - 2401

Artikelen in Dienst zijn digitaal
beschikbaar via de website:
www.blad-dienst.nl

Redactioneel

De tering naar de nering zetten...

Anne Jan Kruizinga

De jaarlijkse Centrale Diaconale Conferentie over het onderwerp 'armoede' ligt weer achter ons. Volgens de reacties beleefden ruim 200 diakenen een waardevolle dag. En hopelijk werden alle andere diakenen geïnspireerd door het themanummer 'armoede' van DIENST. Al met al ontvingen ze genoeg stof om over door te praten, beleid te maken en daadwerkelijk mee aan de slag te gaan. Maar hoe houden ze hun kennis op dit (en op andere gebieden) nou op peil? En hoe doen de andere ambtsdragers binnen de kerkenraad dat?

Boven deze Redactioneel staat een bekend Hollands spreekwoord. Laat ik maar eerlijk bekennen dat ik dit spreekwoord lange tijd niet begrepen heb. Dat het iets met vroeger te maken had, was mij wel duidelijk. In mijn gedachten ging het over mensen die de tering (TBC) hadden. En ik kon mij wel voorstellen dat het bij hen geen vetpot zou zijn....

Inmiddels is het mij wel duidelijk dat het woord 'tering' in dit spreekwoord niets met deze ziekte te maken heeft. Tering is hier afgeleid van het verouderde werkwoord 'teren', wat de betekenis had van 'in je levensonderhoud voorzien'. En 'nering' is afgeleid van het verouderde werkwoord 'neren' wat zo iets als 'middel(en) van bestaan' betekent. Uit oude documenten blijkt dat 'Nae dattu goet hebts oft neeringhe, daernae soo sette altoos dijn teringhe' al in de Middeleeuwen voorkwam.

Bezuinigingen

Het onlangs aangetreden kabinet gaat 18 miljard euro bezuinigen. Wat zullen de effecten daarvan zijn op de kerkelijke begrotingen? Gemeenteleden die minder te besteden hebben, zullen mogelijk ook hun giftenpatroon daarop aanpassen. En aan de andere kant een uitbreiding van gemeenteleden die

(financiële) ondersteuning nodig hebben. Je hoeft geen rekenwonder te zijn om je te realiseren dat menig kerkelijke begroting onder druk kan komen te staan.

Post 'toerusting'

Te vaak komen we in ons werk tegen dat kerkenraden niet gewend zijn om jaarlijks een bedrag op de kerkelijke begroting te reserveren voor toerusting. Toerusting van de kerkenraad als geheel of voor individuele (nieuwe) ambtsdragers. Of toerusting voor gemeenteleden die van de kerkenraad een speciale taak hebben ontvangen. Bijvoorbeeld voor het leiden van een kring of voor het werken met de jongeren uit de gemeente. In voorkomende gevallen was daar meestal nog wel 'ergens' wat geld voor beschikbaar. Maar, stel nou dat de kerkenraad als gevolg van al die bezuinigingen binnenkort de kerkelijke tering (middelen om in het gemeenteteonderhoud te voorzien) naar de kerkelijke nering (middelen gekregen vanuit de gemeente om van te bestaan) moet zetten? Stel nou dat er 'nergens' meer wat geld beschikbaar is voor dit soort doeleinden? Wat dan?

Vele Commissies van Beheer en kerkenraden buigen zich rond de jaarwisseling over de kerkelijke begroting voor 2011. Vergeet u de post 'toerusting' niet?

Doelgroeppastoraat

Extra psycho-pastorale zorg

Pastoraal team Roden

Het pastoraal team van de GKv in Roden beleeft haar eerste lustrum. Ondanks het werk van ambtsdragers en het bestaan van huiskringen heeft een dergelijk team een meerwaarde. In dit artikel willen we u vertellen over het ontstaan van het pastoraal team en het functioneren in de afgelopen vijf jaar.

Binnen onze gemeente is al jarenlang oog voor de moeiten van gemeenteleden met psycho-pastorale/psychiatrische problemen. Daarbij groeide het inzicht dat deze groep soms specifieke aandacht nodig heeft. Ouderlingen, diakenen (en ook predikanten) hebben die kennis niet altijd in huis. Tijdsinvestering speelt daarbij ook een rol. Sommige (vooral vrouwelijke) gemeenteleden wilden liever pastoraal begeleid worden door een vrouw. Bovendien was het in onze gemeente een 'komen en gaan' van ambtsdragers en bleven er vacatures. Niet echt een vertrouwensbasis als je diep in de problemen zat. Ook de predikant wilde kunnen doorverwijzen en samenwerken. Het werd tijd het werk dat gedaan werd, uit te breiden en te structureren.

Een commissie heeft onderzoek gedaan naar de noodzaak en haalbaarheid van een pastoraal team. Er werd over en weer gediscussieerd met de kerkenraad en op gemeenteveningen. Er is een visie en werkwijze door de commissie opgesteld en er kwam een taakomschrijving voor de pastorale medewerker. Dit alles resulteerde in de brochure: 'Groeien in gemeentezorg'.

De kerkelijke gemeente bestaat uit ongeveer 225 adressen en 650 gemeenteleden. De primaire diaconale en pastorale zorg vindt

plaats in de huiskringen. Die huiskringen worden ondersteund en/of toegerust door een sector-team, dat in principe bestaat uit ouderlingen en diakenen. In twee sectoren functioneren door de vele vacatures diaconale werkers en bezoeker(s).

Sommige gemeenteleden willen liever pastoraal begeleid worden door een vrouw

Pastoraat

- De basiszorg vindt plaats in de huiskringen (basispastoraat).
- Ouderlingen en diakenen bieden, uiteraard met inachtneming van eigen taak en verantwoordelijkheid, daar bovenop hun zorg en toerusting. Dat gebeurt zowel huiskringgericht als individueel/adresgericht (ouderlingenpastoraat, diaconaat en toerusting).
- Het pastoraal team en/of de predikant biedt aanvullende pastorale zorg bovenop wat we nu al hebben aan hen die in psycho-pastorale nood zijn. Hiervoor is meer scholing nodig (specifiek pastoraat).

Aanvulling

De zorg van de pastoraal medewerker is als volgt afgebakend: vanuit de onderlinge zorg in de huiskringen ('het ambt aller gelovigen') en de persoonlijke zorg door de ambtsdragers, kan de vraag komen naar aanvullende zorg/pastoraat. Dit is een vorm van pastoraat waarmee een grotere tijdsinveste-

ring gemoeid is en waarbij het gewenst is dat de pastorale medewerker enige kennis heeft van en inzicht in de speciale problematiek. Het is geen zorg die wordt geboden in plaats van professionele hulpverlening, maar het is bedoeld als aanvulling op en naast de ambtelijke zorg en biedt extra ondersteuning aan mensen in psycho-pastorale nood. Hierbij wordt onder andere gedacht aan mensen met:

- geloofstwijfel en vragen over wie God voor je is;
- onverwerkte rouw;
- stoornissen in relaties, huwelijk en seksualiteit;
- incestervaring en andere trauma's;
- depressie;
- dwang, fobie en wantrouwen;
- stoornissen in het contact met anderen.

Specifieke taken van de pastoraal medewerker:

Bemoedigt en troost vanuit de Bijbel; leeft mee en geeft aandacht, biedt ondersteuning bij psycho-pastorale nood en overlegt en werkt samen binnen het pastorale team.

Het pastoraal team functioneert onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad, waarbij het zelfstandig het pastoraat uitvoert. Het team werkt samen met de sectorteams en houdt hier feeling mee. De predikant kan te allen tijde bij het team betrokken worden. Naast het team is ook kinder- en jeugdpastoraat ingesteld. Zij richten zich op kinderen en jongeren in de gemeente.

Gedragscode

Er dient zorgvuldig met de problematiek van gemeenteleden te worden omgegaan en de privacy moet gewaarborgd worden. Daarom ondertekenen alle pastoraal

Privacy moet gewaarborgd worden

Eigenschappen en vaardigheden van de pastoraal medewerker:

- Kan vanuit het geloof in God en de Bijbel spreken, bemoedigen en bidden met de hulpvrager.
- Is betrouwbaar en discreet.
- Heeft aantoonbare kennis van en/of ervaring met psycho-pastorale zorg.
- Kent het grensgebied met de professionele hulpverlening en kan tijdig doorverwijzen.
- Is sociaal en communicatief vaardig: kan goed luisteren en zwijgen, toont betrokkenheid en kan omgaan met gevoelens van boosheid, angst, verdriet en blijdschap.
- Kan de grens tussen afstand en nabijheid tot de ander bewaken: kan grenzen stellen aan zichzelf en in het contact met de ander.
- Is veelzijdig partijdig: houdt de belangen van alle partijen in het oog.
- Is zonodig bereid tot bijscholing/training/begeleiding.

medewerkers een vertrouwelijkheidscode waarin wordt beloofd om zorgvuldig zijn/haar taak te verrichten met in achtname van geheimhouding naar anderen toe. Na de ondertekening van deze gedragscode werd de eerste lichting pastoraal medewerkers in november 2005 in een zondagse eredienst voorgesteld, ingezegend en in gebed opgedragen. We zijn begonnen met vijf vrouwen, maar inmiddels is er ook een pastorale man en als

het nodig is, kunnen we een beroep doen op andere mannen. Elke vier weken komen we bij elkaar. We bespreken de zorgvragen,

er is eventueel overleg met ambtsdragers en er is ruimte voor toerusting. We zijn allemaal

heel verschillend. Ieder heeft zijn eigen achtergrond: een maatschappelijk werkster, een sociaal psychiatrisch verpleegkundige en drie die de driejarige cursus Psycho-pastorale hulpverlening bij stichting Koinonia gedaan hebben. Ieder heeft haar/zijn eigen sterke kanten. De een heeft vooral een coachende taak, de ander heeft haar hart bij gezinnen liggen, de volgende is sterk bij kortdurende contacten en er zijn er die goed zijn in 'lange adem' trajecten.

Toegankelijk

Binnen het pastoraal team is een coördinator/aanspreekpunt richting gemeente aangesteld. Haar naam en mailadres staan standaard op de achterpagina van ons kerkblad. Dit met oog op de toegankelijkheid. Mensen kunnen zichzelf aanmelden of dit via hun ambtsdrager laten verlopen. Soms bellen gemeenteleden en ambtsdragers om advies. Een hulpvraag kan erin resulteren dat we ook langere tijd blijven bezoeken omdat elke situatie weer anders is. De frequentie varieert van in het begin eenmaal per week/twee weken en zo langzamerhand maandelijks tot half jaarlijks. In crisissituaties hebben we samengewerkt met de ouderlingen en diakenen en ook is er wel een beroep gedaan op de huiskringen. De huiskring werd dan extra door ons geïnformeerd over de specifieke problemen. Bij ingewikkelde problematiek wordt doorverwezen naar professionele hulpverlening.

Ondersteunen

Het aantal hulpvragen bestaat dit jaar tot nu toe uit tien nieuwe aanmeldingen. In het totaal hebben we de afgelopen jaren enkele tientallen aanmeldingen gehad en diversen verzoeken om advies. Zo werden er individuele, relatie- of in gezinsverband gesprekken

gevoerd, ook in aanwezigheid van en samen met de predikant of ouderling. We hebben mogen ondersteunen bij onder andere crisissituaties, geloofstwijfel, gecompliceerde rouw, er zijn netwerkjes opgezet voor eenzaamheidsproblematiek, er zijn begeleiders gezocht voor mensen met een PGB, er is geadviseerd om professionele hulp te zoeken, er is meegedacht in relatieproblematiek. Er zijn gezinnen gezocht voor mogelijke tijdelijke opvang van gezinsleden, er zijn en worden ondersteunende gesprekken gevoerd met mensen met psychiatrische problematiek.

Extra kennis deden we op door cursus, opleiding, (werk)ervaring, intervisie en bijscholing. Daar is ook een budget voor.

Meedenken

We denken met de kerkenraad mee over allerlei thema's, zoals seksualiteit, huwelijk, grenzen in het pastoraat en dergelijke. We hebben gebrainstormd over bevrijdingspastoraat en nazorg rond de wekelijkse kerkdiensten.

We zijn betrokken bij het sectoroverleg met de ambtsdragers en hebben soms uitgebreider overleg om elkaar te stimuleren, coachen en ondersteunen. Ook gebeurt het dat een ouderling of predikant met een pastoraal medewerker op bezoek gaat bijvoorbeeld bij relatie- of gezinsproblemen. Of gewoon omdat de combinatie man-vrouw goed voor dat gemeente-lid is. Voor de kerkenraad en voor ons is het erg belangrijk om goed op elkaar af te stemmen. Na vijf jaar kunnen we concluderen: men weet de weg naar het pastorale team te vinden.

Hebt u vragen of bent u geïnteresseerd in de brochure 'Groeien in gemeentezorg'? Mail dan naar jokewesseling@kpnplanet.nl

Soms bellen gemeenteleden en ambtsdragers om advies

"Een beroep te kunnen doen op de pastoraal medewerkster in tijden van nood en crisis heeft voor mij en daardoor ook voor ons gezin heel veel betekenis gehad. En dat heeft het nog, het biedt houvast en geestelijke bagage om verder te kunnen. Het ontvangen van aandacht in afhankelijkheid van God is als een warme deken in een periode waarin het 'koud' is omdat de grond onder je voeten lijkt weggeslagen te worden. Het meevoelen en meedenken zet je weer met beide benen op de grond, geeft weer gezonde energie en biedt gelijk geborgenheid. God is erbij en Hij heeft alles in de hand en geeft ons aan elkaar!"

Pastorant: Warme deken

"Het is heerlijk dat het pastoraal team er is. Het gevoel het samen te dragen."

Ouderling: Samen dragen

"Dit team van deskundigen staat ons in moeilijke situaties, waar een zekere deskundigheid vereist is, met raad en daad terzijde. Soms wordt een situatie gezamenlijk opgepakt, soms neemt het pastorale team, in nauw overleg met de ouderling of diaken en de betrokkene, de totale regie over. Van groot belang is het vertrouwen in elkaars gaven en capaciteiten. In Roden ervaren we het als een zegen dat gaven en capaciteiten breed worden ingezet en dat de diverse disciplines met goede resultaten kunnen samenwerken. Dit allemaal tot opbouw van Gods gemeente."

Diaken: Vertrouwen in elkaars gaven

"Dat je je verhaal kunt uitspreken met de emoties die er dan bij je zijn en dat er dan naar je geluisterd wordt. Je weet/merkt dat er zorgvuldig met jouw verhaal omgegaan wordt. Er worden handreikingen aangeboden zodat je onder andere ook anders kunt gaan kijken/denken. Het samen spreken/geloven in God kan een krachtige basis zijn."

Pastorant: Handreikingen aangeboden

"Het pastoraal team is bij uitstek geschikt om specifieke problemen te begeleiden die de gewone zorg van de kerkenraad in diverse opzichten te boven gaan. Het pastoraal team kan daadwerkelijk het probleem oppakken dan wel de betrokkenen naar de juiste hulpinstanties verwijzen."

Ouderling: Specifieke problemen begeleiden

"De pastorale medewerkster helpt mij, na ziekte en overlijden van m'n echtgenote, door professioneel te luisteren, te vragen, te bemoeiden en te adviseren. Ze kent ons gezin al een hele tijd en blijft alert op mijn vraag om contact of advies. Er is sprake van een goed persoonlijk contact met openheid, begrip en vertrouwen. Zonder dat het expliciet hoeft te worden uitgesproken, vormt de liefde ván en vóór onze hemelse Vader en zijn Zoon, onze Heer Jezus, mijns inziens een sterke basis voor het wederzijds vertrouwen en begrip."

Pastorant: Professioneel luisteren

"Ons pastorale team heeft echt wat in huis: ze hebben een of meer cursussen 'pastoraat' gevolgd. En ze hebben geen last van al het vergaderwerk waar wij ambtsdragers last van hebben. Bovendien hoeven ze hun aandacht niet te verdelen over de hele gemeente, maar kunnen ze zich concentreren op een aantal adressen. Daardoor kunnen ze het zich ook permitteren om mensena langdurig te begeleiden. Daar zou het anders misschien niet van komen. Wat mij betreft is het pastorale team een waardevolle aanvulling."

Predikant: Waardevolle aanvulling

Seksueel misbruik verstikt

Seksueel misbruik verstikt

**Meldpunt seksueel
misbruik in pastorale of
kerkelijke relaties**

Voor advies, informatie en begeleiding
als er sprake is van seksuele intimidatie
of misbruik binnen de gemeente.

**Wij zijn bereikbaar op alle werkdagen
tussen 9.00 en 17.00 uur.**

de driehoek

gereformeerde maatschappelijke dienstverlening

Je mag er zijn!

Meldpunt:

Telefoon 038 - 42 32 125

Internet: www.dedriehoek.nl

Meldpunt:

Telefoon 038 - 42 32 125

Jongerenpastoraat

Aandacht voor persoonlijk geloof

Lian Slager

Pastoraat aan jongeren. Op welke manier kan dit het beste plaatsvinden? Veel kerken weten niet goed op welke manier ze jongeren het beste kunnen bereiken. Hoe gaan we met hen om, hoe stimuleren we hen te geloven? Hoe helpen we hen te kiezen?

Jongeren verlaten steeds vaker de kerk en nemen soms afstand van het geloof. De motieven daarvoor zijn regelmatig onbekend. Mijn afstudeeronderzoek naar de behoefte aan pastoraat op de middelbare school Guido de Brès levert een aantal interessante inzichten op over de manier waarop jongeren pastorale zorg graag zouden zien. Eén van die inzichten is dat jongeren van hun jeugdleiders verwachten dat er meer aandacht is voor het persoonlijke geloof en dat daar ook naar wordt gevraagd in gesprekken die er tussen hen zijn.

Schoolpastoraat

Een vraag die mij ook al lange tijd bezig houdt, is hoe we jongeren het beste kunnen bereiken en voor hen van betekenis kunnen zijn tijdens hun geloofs- en identiteitsontwikkeling. Omdat jongeren veel tijd van hun dagelijks leven op school doorbrengen, vond ik het de moeite waard om te onderzoeken of en op welke manier jongeren behoefte hebben aan pastorale zorg op school. In samenwerking met de Guido de Brès heb ik mijn onderzoek opgezet en uitgevoerd aan de hand van de volgende onderzoeksvraag: Hoe kan schoolpastoraat een invulling zijn van de christelijke opvoeding en vorming, die bijdraagt aan de ontwikkeling

De geloofsontwikkeling begint met een periode van vragen

van leerlingen op de Guido de Brès tot verantwoordelijke christenen in de maatschappij, om hen ook pastoraal te ondersteunen?

Het onderzoek bestond uit een kwalitatief deel en een kwantitatief deel. Tijdens het kwalitatieve onderzoek zijn 320 jongeren van de derde tot en met de zesde klassen havo/vwo geënquêteerd. Voor het kwantitatieve onderzoek heb ik twintig leerlingen geïnterviewd. Daarnaast zijn interviews gehouden met docenten (waaronder mentoren en leerlingbegeleiders) en het management.

Uit de resultaten van dit onderzoek zijn conclusies getrokken die specifiek betrekking hebben op scholen (met name de Guido de Brès). Deze zal ik in dit artikel buiten be-

schouwing laten. Maar er is ook een heel aantal conclusies van toepassing op iedereen die betrokken is bij jongeren, dus ook binnen het kerkelijk jongerenpas-

toraat. Op deze aspecten zal ik in dit artikel ingaan.

Relatie met God

Pastoraat is om jongeren te ondersteunen in hun persoonlijke relatie met God. Dit krijgt onder andere vorm door hen te helpen wanneer ze het moeilijk hebben, hen te onderwijzen wanneer zij vragen hebben en hen te stimuleren om God een plek te geven in

hun leven. Dit kan enerzijds op individueel niveau, maar ook tijdens groepsbijeenkomsten, bijvoorbeeld bij activiteiten die speciaal daartoe georganiseerd worden.

Jongeren denken al op jonge leeftijd na over hun geloof, hun leven als christen. Ze hebben ervaringen die van invloed zijn op hun identiteit en op de manier waarop ze naar God kijken en denken dat God naar hen kijkt. Er leven veel geloofs- en identiteitsvragen die vaak onopgemerkt en onbesproken blijven.

Jongeren geven aan vragen te hebben over God, over de inhoud van de Bijbel, twijfels rond het geloof, vragen over hun dagelijks leven, hun toekomst, het eeuwige leven (bijvoorbeeld: komt mijn broer/zus die niet meer gelooft in de hemel?). Persoonlijke gebeurtenissen, zoals negatieve ervaringen rond relaties en seksualiteit, scheiding van ouders, verslavingen, ziekte en sterven zijn van invloed op hun geloofs- en identiteitsontwikkeling en roepen vragen op (Bosscha & Groen, 2007).

Identificeren

Op steeds jongere leeftijd wordt van jongeren gevraagd om keuzes te maken op allerlei gebieden. Dit kunnen zij niet alleen. Daar hebben ze identificatiefiguren bij nodig die hen helpen om positieve en verantwoordelijke keuzes te maken. Daarom is het goed om met pastoraat al op jonge leeftijd te beginnen.

Uit het onderzoek blijkt dat jongeren van 14 tot 18 jaar mensen nodig hebben om mee te praten. Ze willen graag weten hoe ze als christen kunnen leven en welke keuzes bij dat leven passen. Vooral persoonlijke getuigenissen van mensen die zij als voorbeeld

zien, spreken hen aan. Ook geven jongeren aan dat ze tijd nodig hebben om de vele vragen die ze hebben te bespreken. Daar is dus geduld en oprechte interesse en aandacht voor nodig van de jeugdleider.

Op steeds jongere leeftijd moeten keuzes gemaakt worden

Ook in de literatuur staat beschreven hoe jongeren tijdens hun vroege adolescentie (pubertijd) op zoek zijn naar mensen buiten hun gezin om zich mee te

identificeren. Dit betekent dat ze gedragingen, opvattingen, normen en interesses van die personen overnemen. Hierin maken ze bewuste keuzes. Door te identificeren en te experimenteren wordt het verzelfstandigen van de jongere bevorderd.

Ontwikkelingstaken die adolescenten in het kader van identiteitsontwikkeling moeten volbrengen, zijn volgens Tieleman (2007):

- Acceptatie van volwassen rollen onder invloed van de maatschappelijke gewoonten.
- Verwerven van emotionele onafhankelijkheid van hun ouders en/of andere volwassenen. Vanuit het contact dat ze hebben met leeftijdgenoten ontdekken ze andere aantrekkelijke waarden die ze zich proberen eigen te maken.

- In de meeste gevallen toenadering tot de andere sekse. Vrienden en vriendinnen vullen het gat van de tijdelijke onthechting van thuis op.

- Zich eigen maken van een levensbeschouwing. Adolescenten hebben veel

levensvragen waarbij ze antwoorden vaak zoeken via vrienden en mensen die ze interessant vinden.

- Experimenteren met verschillende subculturen om te onderzoeken of die bij ze past. Uit elke subcultuur kunnen ze waarschijnlijk iets behouden voor hun identiteit.

Het maken van een keuze voor of tegen God begint tussen de 14 en 18 jaar

Eigen mening vormen

De geloofsontwikkeling van jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar begint met een periode van vragen (Vrijmoedt-de Jong, 2000). Er komt veel op jongeren af in de vorm van informatie die hen in aanraking brengt met maatschappij, politiek, kunst en cultuur. Daarbij komen ook vragen en problemen. Bestaat God echt? Wat is de zin en het doel

van het leven? Wat kan en mag ik met mijn seksualiteit? Wie ben ik in mijn eigen ogen, in die van anderen en in die van God?

Daarna komt, vanaf ongeveer hun veertiende levensjaar, de periode van het vormen van een eigen mening. Jongeren gaan nadenken over alles wat ze in de afgelopen jaren hebben gehoord aan meningen. Bij het vormen van een eigen mening zijn voorbeelden uit hun leven van grote invloed. Jongeren hebben tijd en ruimte nodig om zich een persoonlijke geloofsbeleving eigen te maken, los van hun ouders. Twijfels en gevoelens van verwarring horen hierbij. Positieve beïnvloeding in deze periode is vaak bepalend voor hun keuze voor of tegen God. Deze keuze vindt in veel gevallen in deze jaren plaats. Vanaf 16 jaar komt de periode van het toetsen en uitproberen van hun eigen denkbeelden.

Vertrouwensband

De meeste onderzochte jongeren vinden het geloof (heel) belangrijk. Dit is dan ook een belangrijke basis voor de kerk om hierin te investeren en jongeren te ondersteunen en hen te stimuleren in hun (persoonlijke) geloofsleven en in hun relatie met God door middel van pastorale zorg. Jongeren geven aan dat ze graag meer aandacht zouden willen voor hun persoonlijke geloof. Jongeren-

Vooraf persoonlijke getuigenissen spreken jongeren aan

werkers zijn voorbeelden voor jongeren en wanneer er een vertrouwensband is die gebaseerd is op eerlijkheid, openheid en oprechte interesse zijn jongeren bereid om zelf meer te delen van wat hen bezig houdt.

Het onderzoek laat zien dat het voor jongeren belangrijk is om in persoonlijke getuigenissen te horen welke keuzes hun jeugdleiders of docenten maken in bepaalde situaties.

Jongeren hebben behoefte aan steun van mensen die open zijn over hun eigen geloof(sbeleving). Ze hechten er waarde aan dat mensen met hen delen wat het geloof voor hen betekent en hoe zij hun leven als christen in de praktijk brengen.

Zoals een meisje uit de vierde klas verwoordde: "Wat ik nodig heb, is meer aandacht voor de praktische kant van het geloof. De Bijbel is moeilijk te begrijpen en wanneer er uit de praktijk iets wordt verteld door middel van een getuigenis, dan wordt de realiteit meer zichtbaar." Deze behoefte is er al op jongere leeftijd dan vaak wordt gedacht.

Veilige plek

Jongeren hebben veel geloofsvragen en identiteitsvragen, maar er is niet altijd een plek om die vragen te bespreken. Ze weten soms niet waar ze terecht kunnen met hun vragen en problemen. Een laagdrempelige, duidelijke en veilige plek/persoon is voor hen heel belangrijk.

Eenzijds moeten jongerenwerkers zijn waar de jongeren ook zijn, contacten met hen leggen tijdens activiteiten, rond de kerkdiensten, op jeugdavonden. Door de jongeren te leren kennen,

met hen in gesprek te gaan en zelf ook kwetsbaar te zijn, deel je je hart met hen en dat is wat ze nodig hebben. Ze willen serieus

Een groep is voor jongeren geen veilige plek voor vragen rond geloof en identiteit

genomen en gekend worden. En dat voelen ze wanneer er openheid is naar beide kanten, dus van de jongerenwerker richting de jongere en andersom. Het gedragsaspect is erg belangrijk voor jongeren. Het innerlijk van hun leiders moet overeen komen met hun uiterlijk.

Het onderzoek laat zien dat een groep voor jongeren geen veilige plek is om vragen/problemen rond geloof

en identiteit te delen. In de kerk hebben jongeren hun contacttijd met leiders en mentoren vaak wel in een groep. Om de jongeren optimaal te kunnen ondersteunen en ook hen die zich binnen groepen niet veilig genoeg voelen om persoonlijke vragen en problemen te delen, is er ook individueel pastoraat nodig. Het is dus belangrijk om in de vormgeving van het jeugdbeleid in de gemeente mee te nemen dat er naast de groepsgerichte activiteiten ook ruimte gemaakt moet worden om jongeren individueel te benaderen.

Spanningsveld

Daarbij bestaat er een spanningsveld. Er zijn jongeren die het lastig vinden om aan een bekend persoon persoonlijke problemen te vertellen. Bijvoorbeeld wanneer deze persoon lid is van de kerkelijke gemeente waar zowel de jongere als zijn familieleden deel van uit maakt. Dit kan soms te dichtbij en te onveilig voelen. Voor deze jongeren zou een pastoraal werker die niet direct aan de kerk verbonden is (dus misschien wel aan de school) een oplossing zijn. Aan de andere kant zou een pastoraal werker vanuit de kerk ook werkzaam kunnen zijn op school ten bate van leerlingen die behoefte hebben aan het praten met een onbekende vertrouwenspersoon. Op deze manieren kunnen kerk en school samenwerken.

Jongeren hebben behoefte aan mensen die open zijn over hun eigen geloofsbeleving

Ook is het goed om als school en kerk regelmatig contact te hebben over het eigen aanbod aan pastorale zorg, zodat beiden kunnen afstemmen of en op welke manier ze elkaar kunnen aanvullen. Ze kunnen bijvoorbeeld

bij elkaar aansluiten wanneer kerk of school merkt dat leerlingen bezig zijn met bepaalde thema's waar ze dan aandacht aan kunnen geven.

Aanbevelingen

Zoals we hebben gezien, begint het maken van een keuze voor of tegen God in de leeftijd tussen 14 en 18 jaar. Omdat jongeren in deze leeftijd een groot deel van hun tijd op school doorbrengen, vindt de geloofsontwikkeling gedurende deze jaren ook veelal op school plaats onder invloed van docenten en medeleerlingen. Maar ook de kerk heeft een grote plaats in hun leven, omdat juist ook de kerk een stuk geloofsofvoeding op zich neemt en van invloed is op de geloof- en identiteitsontwikkeling van jongeren. En als we de wensen van de jongeren in acht nemen en ontdekken wat een kerk hen dan aan pastorale zorg moet bieden, kom ik tot de volgende aanbevelingen aan kerken:

Het innerlijk van jeugdleiders moet overeen komen met hun uiterlijk

1. Ontwikkel een visie op pastorale zorg aan de jongeren in de kerk.

Om het jongerenpastoraat binnen de kerk meer vorm te kunnen geven, is het belangrijk om binnen de gemeente een duidelijke visie op pastoraat te hebben met gezamenlijke doelen. Vanuit deze visie kunnen de jongerenwerkers het pastoraat vormgeven.

2. Start met pastorale zorg aan jongeren vanaf 12 jaar.

Jongeren beginnen al vroeg met het stel-

len van vragen, ze worden voor veel keuzes gesteld en doen ervaringen op die van invloed zijn op hun geloof en identiteit. Daarom moet het pastoraat bereikbaar en beschikbaar zijn. Het is goed om als jeugdwerkers binnen de kerk actief contact te zoeken en te onderhouden met de jongeren vanaf 12 jaar.

3. Benader jongeren individueel met pastorale zorg.

Omdat een groep voor jongeren vaak geen veilige plek is om persoonlijke geloofs- en identiteitsvragen en problemen aan de orde te stellen, is individuele aandacht van groot belang. In een individuele pastorale relatie ervaren jongeren zich serieus genomen en meer vrijmoedigheid om open hun vragen en problemen te bespreken.

4. Zoek een vorm van samenwerking tussen kerk en school.

Jongeren hebben een plek in hun gezin,

een plek in de kerk en een plek op school. Juist op het gebied van identiteit en geloof zijn school en kerk van invloed op het persoonlijke leven van de jongere.

De school vijf dagen in de week en de kerk daaromheen. Als beiden er voor de jongeren willen zijn, moeten ze contact hebben en weten hoe en waar ze elkaar kunnen aanvullen.

Lian Slager heeft in juni 2010 de opleiding Kerkelijk Werk aan de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle afgerond. In 2005 behaalde zij haar diploma voor de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening, eveneens aan de GH. Sinds 1 november 2010 is Lian werkzaam als kerkelijk opbouwwerker in de GKV te Zwolle-West.

Scholengemeenschap Guido de Brès heeft toestemd in de publicatie van de in dit artikel genoemde onderzoeksresultaten.

Stichting Zo'n Vakantie bemiddelt in vakanties voor broeders en zusters die om financiële redenen niet op vakantie kunnen!

Heeft u een vakantiewoning of caravan die u in het hoogseizoen één of meerdere weken kosteloos aan hen ter beschikking wilt stellen?

Denkt u zelf voor bemiddeling in aanmerking te komen?

Wilt u ons werk met een gift steunen? Ons gironummer is: 2698303.

Voor meer informatie of folder + aanmeldingsformulier:

Stichting Zo'n vakantie
p/a Burg. Vos de Waelstraat 2, 8011 AT ZWOLLE
zonvakantie@gbouw.nl, tel. 038 – 420 16 29

**Meldpunt seksueel misbruik
in kerkelijke relaties**

Bij Het Meldpunt kunnen mensen (eventueel anoniem) terecht die slachtoffer zijn geworden of dreigen te worden van seksuele intimidatie en/of misbruik door iemand die binnen de kerkgemeenschap een bepaalde functie bekleedt.

Het Meldpunt is een stichting waarin de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken samenwerken.

Mailen?
hulp@gmdmeldpunt.nl
Bellen?

Op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur: 038 - 423 21 25
Internetadres: www.gmdmeldpunt.nl

Middagdienst heeft diepere wortels

Reactie Paul Voorberg

In DIENST (maart 2010) stond een interessant verhaal van Frank Duijzer over de middagdienst. Daarin stelt hij zonder nader bewijs eenvoudig dat de middagdienst opgekomen is in de tijd van de grote Reformatie (zestiende eeuw), als vorm van catechisatie. De conclusie die een lezer zou kunnen trekken, is dat er vóór die tijd geen middagdienst was.

De middagdienst zou beschouwd kunnen worden als een idee van de Reformatoren om de kennis van de leer van de kerk op te vijzelen. Daaruit kan dan de conclusie volgen dat we de middagdienst ook weer zouden kunnen afschaffen in onze tijd omdat het met die kennis zeker niet zo bedroevend gesteld is als in de zestiende eeuw. Ook kan iemand van mening zijn reeds voldoende kennis te hebben en dus de middagdienst te kunnen overslaan. Is het inderdaad zo dat de oorsprong van de middagdienst ligt in de behoefte aan catechetisch onderwijs in de zestiende eeuw? Heeft die dienst geen diepere wortels, geen degelijker fundament? In een tijd waarin het bezoek aan middagdiensten onder druk staat, is dit een belangrijke vraag.

Bron

Er zou over de oorsprong van de middagdienst veel te zeggen zijn. Het gaat mij in deze reactie er alleen om te laten zien dat de stelling dat deze dienst pas in de zestiende eeuw opgekomen is niet klopt. Als bewijs voer ik een bron op, om het daar bij te laten. Daarmee is de stelling van Frank Duijzer (die ook door vele anderen grif wordt geloofd, met alle gevolgen van dien voor het bezoek van de middagdienst...) voorlopig voldoende ontkracht. Een dieper borende studie naar de bron van de middagdienst wil ik hier niet geven.

In zijn commentaar op de eerste brief van Paulus aan de gemeente in Korinte toont dr. D. Anderson aan dat al in de periode van het Nieuwe Testament een morgen- en een middagdienst gangbaar waren. Dat was dus ook al vóór de zestiende eeuw (Anderson, D. 1 Corinthiërs, 163v.). Anderson verwijst daarvoor naar christelijke schrijvers uit het begin van de tweede eeuw!

Ballingschap

Het valt goed te verdedigen dat de middagdienst zijn oorsprong vindt in de ballingschap in Babel. De tempel was verwoest en de verbannen Joden kwamen samen op de sabbat ten tijde van de dagelijkse offers (die op die dag werden verdubbeld) om te treuren over het feit dat er niet meer geofferd kon worden. Ze zochten elkaar op voor overdenking, het lezen van de woorden van God van uit de wet en de profeten, gebed en lied. Toen het volk terug mocht keren, hield men deze gewoonte in ere en werden er overal synagogen opgericht voor dit soort bijeenkomsten. Als er van Christus wordt gezegd dat Hij "naar Zijn gewoonte op de sabbat naar de synagoge ging" (Luk. 4:16) zal Hij Zich hebben aangesloten aan de meervoudige gang naar de synagoge op die dag. Het was gangbaar de sabbatdag te markeren met een gang naar de synagoge, zoals dat heden in de christelijke kerk gebruikelijk is (de morgen en de middag).

Kortom de middagdienst heeft diepere wortels dan het artikel van Frank suggereert. Uiteraard moet dat niet bepalend zijn voor de trouw van ons kerkbezoek. Laat onze drijfveer zijn de Heer in Zijn huis lovend te danken, zo vaak als de kerkenraad ons door de Geest geleid, daartoe oproept. Toch is ook het historisch/bijbels perspectief niet onbelangrijk.

Fatsoen

Nog een soort post scriptum als aanvulling: wie belijdenis van zijn geloof aflegt in de gereformeerde kerken, kiest daarmee ook voor deze kerk. Deze kerk heeft als onderlinge afspraak dat er twee diensten per zondag worden belegd en dat daar de leden van de kerk naar vermogen worden verwacht. Is het dan ook niet gewoon een kwestie van fatsoen dat je er dan ook beide keren bent? Je hebt toch uit vrije wil voor deze kerk gekozen? Is het ook niet een onderdeel van de christelijke levensstijl dat we ons aan onderlinge afspraken houden, waar we vrijwillig ons aan hebben gebonden?

Paul Voorberg is predikant in Emmeloord

Middagdienst

Vanuit kern leerdienst zoeken naar nieuwe invulling

Bezinning op karakter tweede dienst (2)

Frank Duijzer

Op mijn artikel over de middagdienst (maart 2010) kwam een reactie van ds. Paul Voorberg. In dit artikel ga ik in op zijn opmerkingen en diep ik het onderwerp nog wat verder uit.

Ds. Voorberg reageert op mijn stelling dat de middagdienst is opgekomen in de tijd van de Reformatie. Hij tekent daarbij aan dat de middagdienst veel oudere wortels heeft. Al in de periode van het Nieuwe Testament was een samenkomst 's middags gangbaar. Ds. Voorberg stelt daarom dat de oorsprong van de middagdienst diepere wortels en een degelijker fundament heeft dan alleen de behoefte aan catechetisch onderwijs in de zestiende eeuw. Ik wil ds. Voorberg helemaal gelijk geven op het punt dat de middagdienst een veel oudere oorsprong heeft dan de Reformatie. Het is echter wel degelijk waar dat de leerdienst 's middags is ontstaan in de Reformatie.

Avondmaal

Ds. Voorberg haalt in zijn reactie het commentaar van D. Anderson op de eerste brief aan de Korintiërs aan. Het is interessant om even wat dieper op de opmerkingen van Anderson over de middagdienst in Korinte in te gaan. Hij legt uit dat het avondmaal in Korinte de hoofdmaaltijd van de dag was en dus aan het eind van de middag plaatsvond. 's Morgens was er een uitgebreide eredienst en aan het eind van de middag kwam de gemeente samen om met elkaar te eten en te bidden. Tijdens die maaltijd werd ook het

avondmaal gevierd. In die samenkomsten stond de gemeenschap met God en met elkaar in een maaltijd centraal.

Anderson schetst aan de hand van vroeg-christelijke schrijvers dat het vieren van het avondmaal in de loop van de eeuwen is verschoven naar de morgendienst, waarna de middagdienst een eenvoudige gebedsdienst werd. Hieruit blijkt inderdaad dat houden van

Het Laatste Avondmaal van Rubens uit 1632.

samenkomsten op zondagmiddag gebruikelijk was, maar het gaat wel om een heel ander soort samenkomsten dan onze middagdiensten.

Pronausdienst

In de late Middeleeuwen werden op zondagmiddag ook samenkomsten gehouden. Ik wil er een bijzonder soort samenkomst uitlechten: de zogenaamde pronausdienst. De pronausdienst is een preekdienst die in de landstaal gehouden werd. Hij ontstond in de Middeleeuwen onder de hervormingen van Karel de Grote (twaalfde eeuw) en ontwikkelde zich in eerste instantie binnen de mis. Deze dienst was een gedeelte dat voorafging aan of volgde op de mis, maar in de loop van de tijd kreeg hij steeds meer een zelfstandig karakter en kwam los te staan van de mis. De pronausdienst werd gehouden in de landstaal – de rest van de mis was in het Latijn – om de mensen onderwijs te geven. De pronausdienst had een sterk onderwijzend karakter en didactische doelstelling. Na de preek (in de landstaal) kwam een catechetisch deel waarin achtereenvolgens het Onze Vader, de Apostolische Geloofsbelijdenis en

de Tien Woorden gereciteerd werden. Vanuit deze dienst lopen er lijnen naar de diensten zoals wij die kennen met een sterk accent op de preek.

De pronausdiensten waren echter geen leerdiensten. Het gebruik om de middagdienst als leerdienst in te vullen, is pas ontstaan in de vluchtelingengemeente in Londen. Daar werd de catechismusdienst 'uitgevonden'.

Eerder werden er wel middagdiensten georganiseerd en werd er ook wel catechisatie gegeven op zondag, maar een speciale leerdienst voor de gehele gemeente was nieuw. In

die leerdienst werd een stuk uit de Heidelbergse Catechismus behandeld. Dit gebruik werd al snel overgenomen in Nederland en is later door de Dordtse synode als regel ingesteld. Geïnteresseerde lezers kunnen meer informatie over dit onderwerp vinden op de website www.kerkgeschiedenis.web-log.nl.

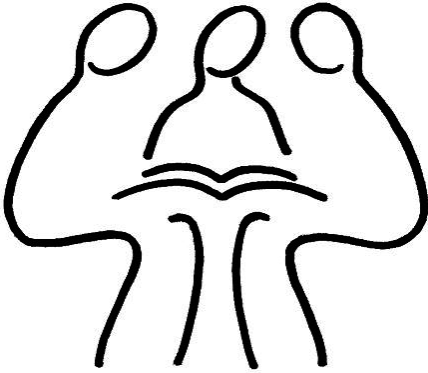
De pronausdienst werd gehouden in de landstaal om de mensen onderwijs te geven

Nog steeds belangrijk

Uit de gegevens van de Schrift en de kerkgeschiedenis blijkt dus dat meerdere samenkomsten op zondag al lange tijd gebruikelijk zijn. De invulling van die samenkomsten is echter nergens in de Bijbel voorgeschreven en breder dan alleen leerdiensten. Het is vandaag de dag nog steeds de gewoonte dat de middagdienst een leerdienst is. Daar is – zo stelde ik in mijn vorige artikel – nog steeds behoefte aan. Goed onderwijs en toerusting zijn nog steeds erg belangrijk. Het mag dan zo zijn dat dogma's en leer 'uit' zijn, de zaken waar het om gaat zijn dat niet. Zeker, de vragen die de moderne mens stelt, zijn anders dan de vragen van vroeger, maar het blijft een feit dat er altijd vragen zijn. De middagdienst is een bijzondere plek om met de hele gemeente over zulke vragen na te denken in het licht van Gods Woord.

Middeleeuws kerkje (H. Algra).

Samen leren.

De Deputaten Eredienst van de synode Amersfoort Centrum (2005) hebben een rapport geschreven over de tweede dienst. In dit rapport stellen de deputaten dat er nooit door een (recente) synode is gesteld dat de middagdienst een leerdienst moet zijn en dat dit al helemaal geen bijbels gebod is. Het houden van een leerdienst is een praktijk die in de geschiedenis van de kerk is ontstaan en die ook voor de dag van vandaag als zinvol bestempeld kan worden. De invulling van de middagdienst mag echter breder en hoeft niet specifiek een dienst met een leer-karakter te zijn. Het kunnen ook welkomstdiensten (evangelisatiediensten), diensten voor belangstellenden, jeugddiensten of vesperdiensten (avondgebeden) zijn. Men gaat er wel vanuit dat de middagdienst in de regel een leerdienst is en blijft, waarbij de Heidelbergse Catechismus als leidraad dient om de geloofsleer te behandelen.

Actief meedoen

De deputaten pleiten er in hun rapport

voor om de middagdienst duidelijk het karakter van een leerdienst te geven, dus met het accent op onderwijs en toerusting: 'Je zou de middagdienst wellicht leerschool of leerhuis kunnen noemen. In dat leerhuis zijn allen ingeschakeld, niet alleen in luisteren, maar ook in meedoen, actief meedoen. Leren vraagt om interactie, het geleerde moet ook besproken en verwerkt worden. Het geloof leert van horen (Rom. 10:14), maar ook van spreken (Rom. 10:10). Daarnaast geeft ook 1 Korintiërs 14 aan dat onderwijzing tot stand wil komen door gesprek en discussie. Aan dat gesprek, die discussie, mochten ook anderen deelnemen dan de leraars en de profeten. Leren spreken van het onderwezen Woord is van groot belang.'

De deputaten zijn voor interactie in de leerdienst. Uiteraard met de nodige kanttekeningen om te waarborgen dat hij in goede orde verloopt. Oeverloos gedebatteer, show en entertainment dienen voorkomen te worden. Dat vergt volgens de deputaten een goede voorbereiding en een gespreksleider of predikant met enig psychologisch inzicht. Om het pleidooi handen en voeten te geven, hebben deputaten een voorstel gedaan voor een aparte orde voor de leerdienst. Dat voorstel

Onze tijd vraagt om een herbronning, een hervorming, van de tradities

werd echter afgewezen omdat uit de reacties van de kerken blijkt dat er geen eenduidige visie op de toepassing van die orde van leerdienst bestaat. Daarnaast bieden de huidige or-

den van dienst voldoende mogelijkheden om een tweede kerkdienst liturgisch gevarieerd in te richten.

Verskillende invulling

In veel kerken is het de praktijk dat er verschillende initiatieven rond de middagdienst ontplooid worden. Zo worden er bijvoorbeeld regelmatig themadiensten, welkomst-

diensten of jeugddiensten gehouden. In de gemeente waar ik lid ben, worden 's middags regelmatig themadiensten georganiseerd en het is duidelijk merkbaar dat die diensten drukker bezocht worden dan de reguliere middagdiensten. Mijn vermoeden is dat dat ook geldt voor andere gemeenten. Een andere invulling van de dienst zorgt er al snel voor dat de dienst drukker bezocht wordt. Traditionele middagdiensten zijn minder aantrekkelijk omdat ze te veel op de morgendiensten lijken; veel gemeenteleden zien namelijk geen verschil tussen de morgendienst en de middagdienst. Het werkt demotiverend wanneer de morgen- en middagdienst te veel op elkaar lijken. Het is daarom belangrijk dat de leerdienst 's middags een duidelijk eigen karakter krijgt. Een middagdienst met het accent op onderwijs en toerusting heeft een meerwaarde en dat stimuleert mensen om te komen.

Hoe de leerdienst precies uit moet zien, is de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk. Dat schept veel mogelijkheden, maar bergt ook een risico in zich. Het risico is dat er weinig of niets wordt ondernomen totdat de situatie zodanig urgent is geworden dat men eigenlijk al te laat is om het tij te keren. De positieve kant is dat de plaatselijke kerk de middagdienst helemaal kan afstemmen op de eigen gemeente. Dat is belangrijk omdat plaatselijke kerken van elkaar verschillen; wat in de ene plaats werkt, kan in de andere plaats mogelijk averechts werken.

Herbronning

Er valt te constateren dat het leerdienst-karakter van de middagdienst grotendeels verloren is gegaan. Aan de ene kant heeft dat te maken met een ontwikkeling binnen de kerk, namelijk dat de middagdienst steeds

meer is gaan lijken op de morgendienst. Aan de andere kant ligt er een diepere oorzaak in een ontwikkeling in de samenleving. Door de secularisering hebben veel (kerkelijke) tradities aan betekenis ingeboet. De traditie

van de leerdienst heeft daar ook onder te lijden. Vijftig jaar geleden groeiden mensen nog op in een christelijk milieu; dat bestond uit een christelijk gezin, christelijke school, christelijke

kerk en christelijke verenigingen. Binnen dat christelijke milieu functioneerden heel veel tradities en de inwijding in die tradities gebeurde haast vanzelf. Dat is tegenwoordig niet meer het geval. Tradities zijn veel van hun bedding kwijtgeraakt, waardoor het erg moeilijk is geworden om ze over te dragen. De christelijke instellingen bestaan allemaal nog steeds, maar het christelijk geloof heeft aanzienlijk aan geloofwaardigheid ingeboet. Het is niet meer vanzelfsprekend om te geloven, het is niet meer vanzelfsprekend voor welke kerk, school of vereniging je kiest. Hoewel dit in de vrijgemaakte kerken misschien iets vanzelfsprekender is dan bij andere kerken.

Onze tijd vraagt daarom om een herbronning, een hervorming, van de tradities. Een van de tradities die een hervorming en herbronning nodig heeft, is mijns inziens de leerdienst. Dit betekent dat we op zoek gaan naar de kern van de leerdienst, het wezenlijke ervan, en dat onderscheiden van de rand- en bijzaken. Vanuit die kern kunnen we vervolgens zoeken naar een nieuwe invulling. Wanneer dit niet gebeurt, ben ik bang dat we deze waardevolle traditie kwijt zullen raken, zoals dat in veel PKN-gemeenten nu al het geval is.

Wat is er nodig?

Een van de problemen van de huidige tra-

De gemeente wordt te weinig geactiveerd en niet actief bij het leerproces betrokken

ditionele middagdienst is een, mijns inziens, te consumptief karakter. Er wordt te weinig samen met elkaar en van elkaar geleerd. De gemeente wordt te weinig geactiveerd en niet actief bij het leerproces betrokken. Natuurlijk zijn er altijd wel mensen die wel heel actief betrokken zijn bij de dienst en ervaren dat ze actief leren tijdens de dienst. Maar deze groep mensen wordt steeds kleiner en een steeds grotere groep gemeenteleden heeft meer nodig dan alleen een onderwijzende preek.

Het pleidooi van de Deputaten Eredienst om de middagdienst echt het karakter

van een leerdienst te geven, is volgens mij dan ook zeer terecht. De grote vraag hierbij is: waar moet je beginnen? Een drietal zaken is essentieel. In de eerste plaats zal het een zaak van **gebed** moeten zijn, zonder het werk van de Heilige Geest is alle inspanning vruchteloos. Het gebed is onmisbaar. In de tweede plaats heb je iemand met **visie** nodig. Iemand die een visie heeft over hoe die leerdiensten eruit zouden moeten zien en die de kar kan trekken. In de derde plaats is het wezenlijk dat er **nood** gevoeld wordt. Wanneer de gemeente geen urgentie ervaart, is er ook geen motivatie om te veranderen. Want: waarom zou je veranderen als je er de noodzaak niet van inziet? Het gevoel van urgentie kan veel van de weerstanden die er vaak rond veranderingen aan erediensten zijn, wegnemen.

Vernieuwen

Deze drie zaken vormen het startpunt. Het is mijn overtuiging dat wanneer deze zaken aanwezig zijn, er ruimte komt om de traditie van de middagdienst echt te vernieuwen. Maar hoe moet je beginnen wanneer er niemand met visie is? En wat als het gevoel van urgentie niet of te weinig binnen de ge-

meente aanwezig is om serieus met elkaar in gesprek te gaan over de toekomst van de leerdienst? Naast het gebed om de leiding van de Heilige Geest kan het een goed beginpunt zijn om te rade te gaan bij andere gemeenten die het proces al doorgemaakt hebben. Horen en zien hoe het bij anderen gaat, kan een proces op gang brengen waardoor het besef gaat groeien dat er in de eigen gemeente ook nood

is. Door met mensen met visie voor de leerdienst te spreken, kan er ook voor de eigen gemeente visie ontstaan. Het grote voordeel van met anderen in gesprek gaan, is dat je kunt leren

van hun fouten en dat je het niet alleen hoeft te doen.

Er zijn genoeg inspirerende voorbeelden, dus maak daar gebruik van. In het rapport van de Deputaten Eredienst (2005) wordt een aantal voorbeelden genoemd en met een klein beetje googelen zijn er gemakkelijk meerdere te vinden. Ten slotte: ga er mee aan de slag! Ga bidden, leg contacten en ga met elkaar in gesprek.

Frank Duijzer is theoloog en lid van de CGK Apeldoorn-Oost. Hij heeft voor de masteropleiding godsdienstleraar aan de Gereformeerde Hogeschool een onderzoek gedaan naar de motivatie van gemeenteleden om naar de middagdienst te gaan. De uitkomsten gaven aanleiding tot verdere bezinning op het onderwerp.

Ga te rade bij andere gemeenten, er zijn genoeg inspirerende voorbeelden

Bijbel op bezoek

Liefde is...

Johannes 21: 17: hou je van mij?

Roel Meijer

"Iedereen heeft het maar over 'van Jezus houden'. Nou, ik vind dat knap lastig. Wat moet je er bij voelen? Soms voel ik helemaal niks. En wanneer hou je genoeg van hem? Soms vind ik geloven bar ingewikkeld."

Herkenbaar, bovenstaande uitroep van een jongere die het allemaal niet zo goed meer weet? Misschien is het je eigen gevoel wel, diep van binnen. Dat je met 'Jezus liefhebben' eigenlijk niet zo goed raad weet. Nou, troost je, je bent waarschijnlijk niet de enige.

Alles is achter de rug. Drie jaar Jezus volgen door het land. Struikelen af en toe over je eigen grote woorden. Zijn lijden en sterven van dichtbij meegemaakt. En daarna het wonder van het lege graf. En nu die ontmoeting bij het meer. Jezus zoekt Petrus op, heel concreet en direct daar aan het meer van Tiberias. Petrus die drie keer hardop gezegd heeft: "Ik ken die man niet". Nu volgt er drie keer die diepe vraag aan hem: "Petrus, heb je mij lief, hou je van mij?" Zou jij er zomaar direct antwoord op kunnen en durven geven?

Vertaling

Het mooie van de Nieuwe Bijbelvertaling is dat hij één element onder het stof van het bijbelvertalen vandaan haalt. Dat verschil in die twee werkwoorden: liefhebben en houden van. Jezus' eerste vraag gaat over liefhebben. Die vorm van liefhebben staat bovenaan de top. Totaal, met alles wat in je is van een ander houden, er onvoorwaardelijk voor die ander zijn. Dat is Jezus' eerste vraag aan Petrus. Petrus antwoordt met een veel voorzichtiger uitdrukking: "ja, ik hou van u". Hij durft dat hoge niveau van liefhebben waar Jezus om vraagt, niet voor zichzelf over te nemen.

Het geweldig liefdevolle van Jezus blijkt in de derde vraag aan Petrus. Jezus daalt af naar het lagere niveau van liefhebben waar Petrus op staat. Hij eist niet van Petrus dat hij opklimt naar Jezus, maar Jezus daalt af naar het niveau van Petrus. Of hij ook vol liefde en ontferming is.

Niveau

Neemt God dan genoeg met een niveauje lager in ons leven? Daar gaat het niet om. Maar wel om een Heiland die ons niet opzweept tot hoogtes waar we niet bij kunnen, of nog niet aan toe zijn. Hij jaagt jou niet op in je liefde en je ambtelijk werk voor hem. Jij hoeft de mensen in je wijk ook niet op te jagen. Jezus geeft tijd. Hij zoekt Petrus op op het level waar hij leeft. Zo mogen jij en ik mensen zoeken. En met hen bidden om groei: Ja Heer, ik hou van u, ik heb u lief!

Praktische tips

- Praten met mensen in je wijk over liefde tot God begint met zelf in de spiegel kijken: hoe is het eigenlijk bij jouzelf?
- Zet mensen niet voor het blok met een vraag als: "houdt u wel echt van Jezus". Geef hen de ruimte om zelf woorden te vinden die stem geven aan hun gevoel: "hoe is het tussen jou en God".
- Praat veel met mensen over hun liefde tot God; praat nog meer met God over zijn liefde tot mensen.

Diaconaal Steunpunt

Hoop bieden in de buurt

Derk Jan Poel

Dit najaar sloot ik mij aan bij de deputaten diaconaat en Trudy Eikelenboom, mijn collega-consulent van de CGK, voor een bezoek aan House of Hope (www.houseofhope.nl) in Rotterdam. Een bezoek dat op alle deelnemers een diepe indruk heeft gemaakt. Daarom geef ik hierbij graag een impressie in de hoop dat u zegt: dit smaakt naar meer!

Tarwewijk

House of Hope is zo'n zes jaar geleden gestart vanuit ICF (International Fellowship Church) als antwoord op de vele noden in de Tarwewijk. House of Hope wil deze Rotterdamse wijk dienen met laagdrempelige zorg en samenbindende activiteiten. In de Tarwewijk wonen mensen uit allerlei culturen bij elkaar, het merendeel van de buurtbewoners is allochtoon. House of Hope is een contactpunt in de wijk waar mensen met praktische hulp, een luisterend oor, een goed advies én ontspannende activiteiten geholpen worden.

In het nieuwe pand van House of Hope, midden in de Tarwewijk, vertellen Cor en Elsbeth Hubach over het werk dat zij, samen met vele anderen, hier mogen doen. House of Hope is een sociaal-maatschappelijk project dat present wil zijn in diverse wijken in Rotterdam-Zuid. De Tarwewijk, waar men in 2004 is gestart, is een van deze wijken: een opvallend jonge wijk met zo'n tienduizend inwoners, waarvan 73 procent allochtoon is. Hier biedt House of Hope ondersteuning en ontmoeting.

Bij de mensen thuis krijg je pas een goed beeld van wat er allemaal speelt

In de gezellige woonkamer kunnen mensen even binnenlopen

lei problemen. Dit levert per week tientallen gesprekken op over relatieproblemen, werk- en huisvestingsvragen, schuldproblematiek, opvoeding, formulieren en documenten, etc. Wanneer de medewerkers van House of Hope er zelf niet uit komen, helpen zij de mensen verder met het vinden van de juiste weg. Bij cliënten van het spreekuur wordt ook gericht bezoekwerk gedaan aan huis. Want bij de mensen thuis krijg je pas een goed beeld van wat er allemaal speelt. Ook wordt door bezoekwerk een aantal mensen geholpen die nauwelijks hun huis uit durven komen.

Ondersteuning

House of Hope probeert op allerlei manieren de persoonlijke nood van mensen aan te pakken. Het inloopsprekuur speelt daarbij een grote rol. Mensen komen daar met allerlei

Via de wekelijkse voedselbank ontvangen verschillende gezinnen de eerste levensbehoeften in de vorm van een voedselpakket. Voor buurtbewoners die geen hulp kunnen

krijgen, kan er een klusploeg worden ingeschakeld.

Ontmoeting

Ontmoeting tussen wijkbewoners is belangrijk voor het versterken van de onderlinge band. Het pand zelf functioneert als een gezellige woonkamer waar mensen even kunnen binnenlopen. Ontmoeting vindt daarnaast plaats in buurtevenementen, de naai-cursus, de vrouwengroep en de kinderclub. Ook in de marriage course staat ontmoeting centraal. Verder vinden er nog diverse spannende activiteiten plaats, zoals gezamenlijk sporten.

WMO

De gemeente Rotterdam ziet ook het belang van House of Hope voor de buurt in. Ongeveer driekwart van de mensen die gehol-

pen worden, zijn zogenaamde zorgmijders. Deze groep komt nooit bij een hulploket van de gemeente Rotterdam. De overheid ziet dat House of Hope daarmee een doelgroep bereikt, die zij zelf niet bereikt. De werkzaamheden van het project vallen binnen de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Daarom ontvangt House of Hope een subsidie.

House of Life

Naast House of Hope is er ook House of Life. Vaak blijkt er achter maatschappelijke en/of financiële problemen een ander probleem, van emotionele of geestelijke aard, schuil te gaan. Die nood is niet op te lossen met een voedselpakket. Daarom is House of Life, een aparte pastorale activiteit van House of Hope, in het leven geroepen.

De gezellige woonkamer waar mensen even kunnen binnenlopen.

Echt een huis van hoop

Een aantal bezoekers van House of Hope vertelde over wat dit 'huis van hoop' voor hen betekent. En dat is veel! En van bezoeker/cliënt zijn zij inmiddels zelf weer vrijwilliger geworden bij House of Hope. Het is erg mooi om deze verhalen te horen en om zo te zien dat House of Hope echt 'werkt'.

En het was geweldig goed om te horen dat door dit werk mensen de Here Jezus hebben mogen leren kennen. Voor alle duidelijkheid: House of Hope is een diaconaal project en helpt een ieder die hulp nodig heeft, ongeacht zijn of haar achtergrond. Maar er wordt geen geheim gemaakt van de motivatie van waaruit dit werk wordt gedaan. Het is de liefde van Christus die de werkers dringt.

Om de wijk in alle opzichten te 'proeven', zijn we voor de multiculturele maaltijd de straat opgegaan en op bezoek geweest bij een aantal mensen dat contact heeft met House of Hope. Wat een verhalen en wat een eenzaamheid achter veel voordeuren! Eens te meer werd duidelijk wat een bijzonder belangrijke taak House of Hope heeft in deze wijk.

Dankbaar

Terugkijkend op dit bezoek is er veel om dankbaar voor te zijn. Bijvoorbeeld voor het feit dat God Cor en Elsbeth en zoveel anderen heeft geroepen in deze wijk aanwezig te zijn en dat Hij hen grote liefde voor de mensen in de wijk heeft gegeven. Het is mooi om te zien hoe de medewerkers tot hand en tot voet mogen zijn voor mensen in de wijk die dat zo hard nodig hebben. Het is geweldig dat op deze wijze het Woord metterdaad verspreid wordt op een plek waar zo weinig mensen de Here Je-

zus nog maar (willen) kennen. Een echt huis van hoop waar levens voorgoed veranderen.

En wij dan?

Nu zult u misschien denken: "Mooi, maar wat moet ik daarmee? Wij hebben hier niet zo'n zogenaamde 'prachtwijk' en bovendien kunnen wij zo'n groot project niet aan". Dat is heel goed mogelijk. Maar samen met uw gemeente kunt u misschien

wel klein beginnen en zo een groot verschil maken in het leven van een naaste. Armoede, eenzaamheid, mensen in nood en met pijn zijn echt niet voorbehouden aan de zogenaamde 'prachtwijken'. Kijk dus aandachtig naar je eigen omgeving en vraag je af wat je zou kunnen betekenen voor de mensen die daar wonen.

Wat een verhalen en wat een eenzaamheid achter veel voordeuren!

Zelf op excursie

Voor inspiratie kun je als diakenen zelf ook eens op bezoek gaan bij een diaconaal project. Dat kan House of Hope in Rotterdam zijn, maar ook het Passion in Hummelo. Of de voedselbank in de eigen regio. Er is in overleg van alles mogelijk. En als daar animo voor is dan wil het Diaconaal Steunpunt hier best iets voor organiseren. Neem dan wel even contact op.

Om concrete ideeën op te doen, is het boek 'Kerk voor de buurt' van Rene van Loon een goede start. Het is een makkelijk leesbaar boekje met veel praktische voorbeelden en ideeën. Een aanrader voor elke diaconie. En natuurlijk denkt het Diaconaal Steunpunt ook hierover graag met u mee!

Het is geweldig dat op deze wijze het Woord metterdaad verspreid wordt.

(Met dank aan de input vanuit het diaconale bureau van de CGK.)

We maken kennis met een aantal mensen uit de wijk.

Ontmoeting tussen wijkbewoners is belangrijk voor het versterken van de onderlinge band.

Een multiculturele maaltijd.

House of Hope

Ontstaan

House of Hope is een zelfstandig project, dat christelijke wortels heeft. Het is ontstaan vanuit de International Christian Fellowship-gemeente (internationale gemeente CGK) in Rotterdam Charlois en wordt gedragen door vele medewerkers uit allerlei kerken en groepen. Financieel wordt het onder andere gesteund door de christelijke gereformeerde kerken.

Organisatie

Het project wordt getrokken door enkele professionals, waarvan een deel een gedeeltelijke vergoeding ontvangt voor het werk en de rest vrijwillig een bijdrage levert. Naast de ondersteunende kerngroep zijn er veel andere vrijwilligers betrokken bij het werk. Er wordt telkens naar gezocht ook mensen uit de wijk in te schakelen, om het project zo verder uit te bouwen.

Vrijwilligers

Momenteel zijn er ruim 120 medewerkers aan het project verbonden, waarvan er zes parttime betaald worden en de rest op vrijwillige basis werkt. Van de circa 120 vrijwilligers is een kerngroep van vijftig vrijwilligers wekelijks betrokken bij House of Hope. Veel van deze vrijwilligers hebben een werkring die aansluit bij de terreinen waarop House of Hope actief is.

Samenwerking

House of Hope werkt samen met zo'n honderd zorgloketten en instanties die vanuit hun eigen verschillende invalshoeken betrokken zijn bij de wijk. Door samen te werken en door te verwijzen kan House of Hope veel betekenen voor de wijkbewoners. Samenwerking voorkomt dat dubbel werk wordt gedaan. Daarnaast verbetert het de dienstverlening. De toegevoegde waarde van House of Hope ligt voor een belangrijk deel in de relatiegerichte benadering van mensen. Van daar uit kunnen mensen in contact worden gebracht met reguliere instellingen. Zo vervult House of Hope een unieke brugfunctie voor moeilijk bereikbare groepen!

Sneeuwbaaleffect

De succesvolle formule van House of Hope (betrokken hulp door vrijwilligers onder professionele begeleiding) blijft niet onopgemerkt. De activiteiten van House of Hope hebben zich niet alleen ontwikkeld op Rotterdam Zuid, er zijn ook gesprekken gaande over het opzetten van soortgelijke projecten in andere wijken van Rotterdam. Ook in steden als Zaandam, Den Haag, Utrecht, Leiden, Apeldoorn, Haarlem en Amsterdam wordt serieus nagedacht over een soortgelijke opzet voor sociaal werk vanuit de kerk. House of Hope wil een inspiratiebron zijn en stelt de opgedane ervaring graag beschikbaar. Neem gerust eens contact met hen op of ga langs voor een (werk)bezoek!

Bron: www.houseofhope.nl

Deputaten

GDD laat diakenen niet aan hun lot over

Clement Mol

GDD?? Nooit van gehoord! Deze en soortgelijke reacties krijg je te horen bij de vraag naar de betekenis van de afkorting GDD. Natuurlijk zijn er onder ons mensen, die wel degelijk weten waar de letters GDD voor staan. Maar die hebben er dan ambtshalve mee te maken. Om u snel duidelijkheid te geven: het GDD staat voor Generaal Diaconaal Deputaatschap. Helder toch! Of niet? Lees dan maar even verder!

Het zal duidelijk zijn dat het GDD een sterke link heeft met de diakenen. Dat klopt. Dit deputaatschap geldt in de eerste plaats als een soort werkgever van het Diaconaal Steunpunt (DS) in Zwolle. Dit steunpunt is indertijd in het leven geroepen om antwoorden te geven op het groeiend aantal vragen van plaatselijke diakenen/diaconieën. In het verleden lag de nadruk van het diakenwerk op het bestrijden van armoede. Maar dat is in de loop van de jaren sterk veranderd. Dat heeft niet alleen te maken met het ingrijpen van de overheid door een wettelijke aanpak van armoede, maar ook met de veranderingen in de maatschappij. Behalve armoedebestrijding worden diakenen steeds vaker geconfronteerd met sociale misstanden.

Eerlijk is eerlijk, veel diakenen hebben onvoldoende kaas gegeten van dit soort specifieke problemen. Voor een juiste oplossing is meer scholing vereist. Weliswaar worden de diakenen van tijd tot tijd bijgepraat op de Centrale Diaconale Conferentie. Maar de uitwerking van de diverse vraagstukken blijkt gewoonweg onvoldoende te zijn om een oplossing te bieden voor het groeiend aantal probleemgevallen op de werkvloer. Daar is zoals gezegd meer kennis en kunde voor no-

dig. Het Diaconaal Steunpunt is de aangewezen plaats voor informatie en vragen.

Deskundigheid

Het werk van de diakenen breidt zich -zoals gezegd- op tal van terreinen meer en meer uit. Het beoordelen van nieuwe probleemgevallen, die de diakenen tijdens hun (huis)bezoeken tegenkomen, vergt een diepere kennis van mens en maatschappij. Vanuit het besef dat diaconaat alle kerken ook op landelijk niveau aangaat, heeft de Generale Synode een Deputaatschap voor Generale Diaconale zaken benoemd. Dit gezelschap bestaat uit een groep deskundigen op het gebied van theologie, diaconaat, financiën en zorginstellingen.

Hun kennis wordt gebruikt om het Diaconaal Steunpunt aan te sturen en om de verzoeken om financiële steun van landelijk werkende gereformeerde zorgorganisaties te kunnen beoordelen. In het verleden zijn binnen ons kerkelijk leven diverse organisaties ontstaan, die broeders en zusters op levensbeschouwelijke gronden hulp bieden. Denk daarbij maar aan de Driehoek, Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn (SGJ), Dit Koningskind, Sprank, Luisterpost/Bralectah, enz. Al deze

Diakenen worden steeds vaker geconfronteerd met sociale misstanden.

organisaties hebben een eigen specifieke invalshoek, maar als basis Gods Woord en de formulieren van eenheid.

Kritisch

Veel van de bovengenoemde instanties hebben zich in de loop van de jaren verder ontwikkeld. Zo zijn er professionele krachten aangesteld om op ingewikkelder problemen een duidelijk antwoord te kunnen geven. Maar deze organisaties zijn te klein of te specifiek en daardoor te duur om in aanmerking te komen voor subsidie; met als gevolg dat zij in veel gevallen bij de diakenen aankloppen voor financiële steun. Het is dan de taak van het GDD deze steunaanvragen met een bijbehorend plan van aanpak kritisch te bekijken. Op grond van haar beoordeling stelt het GDD dan een quorum voor aan de kerken waaruit de verschillende aanvragen kunnen worden betaald. 'Het is geld door kerkleden opgebracht en het is onze taak daar verantwoord en kritisch mee om te gaan', aldus het GDD.

Binnen de aanvragen is er overigens onderscheid tussen speciale projecten, die tijdelijk een beroep op de kerkelijke gelden doen en de meer langlopende. Het deputaatschap krijgt van de eerder genoemde organisaties jaarlijks een uitgebreid rapport van de werkzaamheden. Verder is het gebruikelijk dat het GDD minstens een maal per jaar een gesprek voert met elk van deze organisaties over hun beleid. Daarbij wordt uiteraard het bestedingspatroon met een kritische blik gevolgd. Ook brengt het GDD jaarlijks een werkbezoek bij een of twee organisaties.

Minder geld

Het werkterrein van de diakenen veranderde met de jaren en daarmee ook dat van het GDD. Dat heeft deels te maken met een terugtrekkende overheid. Veel organisaties ervaren dit aan den lijve en moeten - nu de overheid minder geld beschikbaar stelt - op een andere manier de benodigde gelden bij elkaar sprokkelen. Een extra verzoek bij het GDD indienen, is mogelijk maar ook deze instantie heeft geen oliekuikje van de weduwe

van Sarfat. Een andere optie is een bijdrage vragen aan de mensen die van de diensten gebruik maken. Nu steeds meer organisaties hulp geven aan niet-leden van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt, zal steeds vaker een eigen bijdrage moeten worden gevraagd. "Zolang het om een laag percentage gaat, doen we daar niet al te moeilijk over en heeft het geven van zorg de hoogste prioriteit", aldus het GDD. Barmhartigheid is hierbij het sleutelwoord.

Mede door deze ontwikkelingen heeft het GDD zich opnieuw beraden op steunverlening in de toekomst. In het visierapport *Steun & Toekomst* staat beschreven hoe instellingen hun aanvraag voor ondersteuning kunnen indienen en voor welke vorm van ondersteuning zij in aanmerking komen. Verder kan men er in lezen welke vorm van basale hulpverlening het GDD graag gehandhaafd wil zien voor leden van de GKv.

Download het visierapport Steun & Toekomst

<http://www.diaconaalsteunpunt.nl/downloads/steun-en-toekomst/1352/>

Het GDD bekijkt steunaanvragen, met een bijbehorend plan van aanpak, kritisch.

"Het is geld door kerkleden opgebracht en het is onze taak daar verantwoord mee om te gaan."

Over kerkmuren

Nu de kerkelijke grenzen minder krampachtig worden aangehouden en de contacten over de kerkmuren heen steeds meer gestalte krijgen, mondt dit uit in oriënterende gesprekken met onder andere de christelijk gereformeerde diaconale deputaten. Beide kerken zijn al actief in de SGJ, terwijl de deputaten van beide kerkgenootschappen kennis en ervaringen uitwisselen.

Het GDD voert verder gesprekken met het nieuwe deputaatschap Ondersteuning Ontwikkeling Gemeenteopbouw (OOG). Dit nieuwe deputaatschap heeft tot taak om diverse partijen binnen het kerkelijk leven met elkaar in contact te brengen en zonodig te integreren. Het is een nieuwe ontwikkeling, die zeker nog niet is uitgekristalliseerd.

De belangrijkste taken van het GDD zijn:

1. a. informatie geven aan diakenen over de werkzaamheden van gereformeerde zorginstellingen
b. diakenen adviseren over de quota
2. via het Diaconaal Steunpunt hulp bieden
a. aan diakenen door concrete info en adviezen
b. bij de vormgeving van de diaconale gemeente
3. a. onderzoek doen naar het functioneren van diakenen en het diaconaat en van daaruit
b. proberen nieuw beleid en ondersteuning op te zetten.

Clement Mol heeft van 1993 tot 2008 als tuinbouwverslaggever gewerkt bij het Agrarisch Dagblad. Hij was gespecialiseerd in onderwerpen als energie en klimaat. Sinds enkele jaren geniet hij van zijn pensioen, maar schrijven doet hij nog steeds met veel plezier.

Het Generaal Diaconaal Deputaatschap: (van links naar recht) Ko Serier, Wim Kleefsman, Syta de Graaff-Hoekstra, Ton Bruijn, Kees van Dusseldorp, Lieuwe van der Heide, Jan Los en Gert Koop (afwezig Henk Geertsema).

Hermeneutiek

Welke bril heb je op?

Laat je werkelijkheid verrijken door de ander

Willem van der Horst

Het woord 'hermeneutiek' verwijst naar Hermes, de boodschapper van de goden. Hermeneutiek heeft dus alles te maken met hoe we de boodschap van God voor ons mensen horen, verstaan en interpreteren. Hermeneutiek gaat dus over de vraag hoe we de Bijbel uitleggen: hoe verstaan en begrijpen en verklaren we de teksten van Oude en Nieuwe Testament?

Hermeneutiek betreft een activiteit, een werkelijkheid waar predikanten en pastores dagelijks mee bezig zijn: hoe leggen we de Bijbel uit, hoe passen we bijbels-ethische principes toe op situaties van vandaag? Wat zegt deze (preek)tekst voor mijn gemeente anno 2010? Het is een activiteit, een werkelijkheid waar elke christen dagelijks mee bezig is. Hoe geef je vorm aan je leven, wat wordt er als christen van je verwacht met betrekking tot naastenliefde, gastvrijheid, etc? Hermeneutiek is dus aan de orde van de dag; of je je daarvan nu bewust bent of niet.

Voorbeeld:

Els, een vrouw van 43, getrouwd, drie kinderen en met een deeltijdbaai in de Jeugdzorg. Els is ook actief in de kerk. Niemand doet tevergeefs een beroep op haar. Maar Els raakt overspannen - burn out. Haar grootste moeite is dat ze niet meer kan zorgen en dienen. "Natuurlijk voel ik me moe, maar mijn kinderen, mijn man, mijn mentorkinderen hebben me nodig. De Bijbel roept toch op jezelf te verloochenen. Als die barmhartige Samaritaan nu eens gezegd had dat hij ook heel moe was van de reis... Je moet toch over jezelf heen kunnen stappen."

Freek, haar pastor heeft een drukke baan als docent-coach. Dagelijks is hij bezig met het begeleiden en coachen van mensen in re-integratietrajecten. Zijn adagium is: zorgen voor een ander begint met goede zorg voor jezelf. Hij heeft daar lang en diep over nagedacht en hij beschikt over tal van bijbelse argumenten.

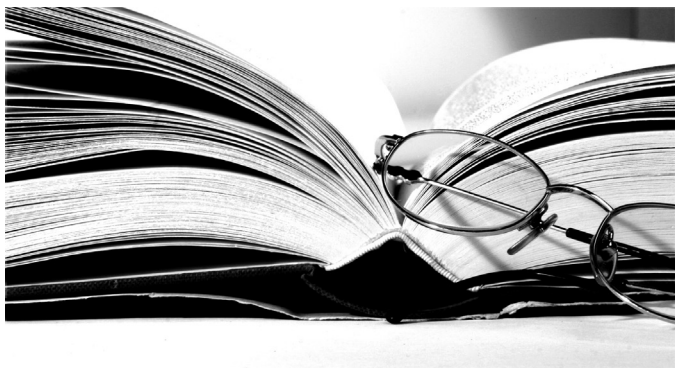
Bewustwording van de eigen subjectiviteit is noodzakelijk

En toch: in het eerste gesprek met Els ontstaat er een vervelende sfeer. Het wordt een ja-maar gesprek waarin beiden elkaar met bijbelteksten en bijbelse argumenten proberen te overtuigen. Els heeft daar flink last van, maar wijst het vooral aan zichzelf; Freek komt achteraf tot dezelfde conclusie, alleen vanuit een ander motief. Als pastor maakt hij een nieuwe afspraak, biedt zijn excuses aan en begint zoals een goede professionele pastor te luisteren en nog eens te luisteren. Dat luisteren duurt al met al drie gesprekken....

Hermeneutische aspecten

Als we eens nadenken over welke hermeneutische aspecten aanwezig zijn in dit alledaagse voorbeeld dan komen we tot de volgende punten:

- Hoe leest en begrijpt Els de Bijbel en hoe past zij die toe op haar concrete leven?
- Hoe leest en begrijpt Freek de Bijbel en

hoe past hij dat toe in zijn werk als coach en pastor?

- Welke relationele werkelijkheid ontstaat er als die twee manieren van lezen en begrijpen bij elkaar komen, elkaar ontmoeten (en soms botsen) in een pastoraal traject?
- In welke kerkelijke traditie staan Els en Freek als het gaat over hoe je de Bijbel als Gods zelfopenbaring behoort te lezen. In hun lezen, begrijpen en toepassen klinkt door:
 - a. Hoe zij zijn opgevoed.
 - b. Welk bijbels onderwijs ze hebben gehad op scholen en in catechisaties.
 - c. Wat ze hebben opgestoken van de vele, vele preken die ze hebben gehoord in hun leven, waarin iets voelbaar wordt van hoe je met de Bijbel hebt om te gaan.
 - d. Hoe ze op al die invloeden hebben gereageerd op basis van hun eigen karakter- en persoonlijkheidsstructuur.
- En Els en Freek bevinden zich elk in een eigen maatschappelijke en culturele werkelijkheid. Ze hebben elk een eigen netwerk met eigen kleur en kenmerken die hen dagelijks beïn-

Ik heb gelijk, want zo en zo staat het in de Bijbel

Is er zoiets als een objectieve manier van omgaan met de Bijbel?

vloedt en waaraan ze beiden - elk op eigen manier - zich aanpassen en soms ook meeschuren.

Wat is het probleem?

Er wordt veel geschreven over hermeneutiek en over 'nieuwe hermeneutiek'. Meestal wordt er in verband met die zogenaamde nieuwe hermeneutiek geschreven op een waarschuwend manier. Nieuwe hermeneutiek zou schriftkritisch zijn en niet stroken met gereformeerde principes van bijbeluitleg. Dat zijn belangrijke opmerkingen die het waard zijn om goed te overdenken en de onderzoeken. Nu kunnen we in een artikel

dat vooral ook praktisch moet zijn, lang niet alles zeggen over zo'n centraal onderwerp. We belichten een paar, met name voor de praktijk relevante, aspecten

Subjectief

Op basis van ons karakter, (geloofs)opvoeding, kerkelijke en maatschappelijke positie en onze levensgeschiedenis heeft elk mens een eigen kijk op de werkelijkheid ontwikkeld. We kunnen - of we dat nou willen of niet - nooit om de subjectiviteit van onze werkelijkheidsbeleving heen. Conflicten en onbegrip ontstaan heel vaak daar waar we de ander dwingend onze beleving van de werkelijkheid proberen op te leggen.

De werkelijkheid die Els beleeft, is haar ervaring tekort te schieten in naastenliefde. Ze vindt zichzelf een grote egoïst en ze voelt zich schuldig tegenover God en haar medemensen. Freek wijst dat direct van de hand.

"Dat zie je niet goed! Het is juist goed dat je voor jezelf zorgt en tijd neemt om te herstellen en je te

bezinnen op wat er nou echt bij jou past." Els voelt zich bij die benadering niet begrepen en overruled. Ze moet blijkbaar anders denken en dat kan ze niet. Zo ziet haar werkelijkheid er niet uit en ze wil dat haar werkelijkheid gehoord en verstaan wordt door haar pastor.

Het bijzondere is dat beiden zich kunnen beroepen op de Bijbel en teksten kunnen aanhalen die hun kijk op de werkelijkheid bevestigen. En zo ontstaat er al vlot een vervelende sfeer in dat gesprek, waarin twee mensen aan het pingpongen zijn met bijbelteksten en elkaar niet kunnen overtuigen. Het effect is meestal dat beiden zich dan dieper ingraven in de eigen ingenomen stellingen.

God heeft zichzelf
kenbaar gemaakt door
mens te worden: Jezus

standpunten liggen behoorlijk uiteen. Tijdens een van de avonden wordt ruim de tijd genomen om door te praten over de vraag wie er vanuit eigen ervaring met homofilie te maken heeft. In die gespreksronde blijkt dat het ervaring hebben met homofilie (bijvoorbeeld in de eigen familiekring)

bijna helemaal samenvalt met het standpunt dat men inneemt in dit vraagstuk. Voor nogal wat ouderlingen is dit een schokkende ervaring...

In dit voorbeeld is het dus wel duidelijk dat het niet helpt om te zeggen: "Ik heb gelijk, want zo en zo staat het in de Bijbel". Al met al kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat het in veel kerkelijke en pastorale situaties wel zo gaat.

Bewustwording

Het eerste dat daarom van belang is, is dat we ons bewust zijn van de bril die we op hebben in ons omgaan met de alledaagse werkelijkheid en met de Bijbel. Gezonde en voldoende zelfreflectie mag van pastores en diakenen verwacht worden. Bewustwording dus van de bril die je op hebt. "Wat voor mensen ben ik eigenlijk en hoe beïnvloedt dat mijn manier van omgaan met mensen?" Een perfectionist heeft bijvoorbeeld erg veel moeite om met onvolkomenheden te leren leven en er komen nogal wat onvolkomenheden voor in de kerk. Volg je in de manier waarop je denkt, voelt en handelt het voorbeeld van (en vul dan maar in) en past die manier eigenlijk wel bij jou?

Een kerkenraad bezint zich avond aan avond op netelige zaken met betrekking tot homofilie. De

Bewustwording van de eigen bril - van de eigen subjectiviteit - is dus een noodzakelijke voorwaarde om goed en wijs met Gods Woord om te gaan. Te gemakkelijk krijgt de Bijbel anders onze eigen persoonlijke kleur en gebruiken we woorden van God om ons eigen gelijk, onze eigen werkelijkheid te bevestigen. Bewustwording van onze eigen subjectieve manier van lezen is dus noodzakelijk om te komen tot correctie en aanvulling van de manier waarop wij de Bijbel verstaan en toepassen.

Freek krijgt op basis van goede zelfreflectie in de gaten dat hij Els overruled met zijn kijk op de werkelijkheid. Hij besluit daarom eerst maar eens goed te gaan luisteren naar de werkelijkheid zoals Els die ziet en beleeft.

Meetlat

Zelfreflectie dus om te kunnen komen tot correctie en aanvulling op de eigen manier van kijken, verstaan en interpreteren. Als iets gecorrigeerd of aangevuld moet worden dan hebben we daarbij een meetlat nodig. Er is dan sprake van een beoordeling. Iets kan beter, iets is fout, iets is onaf of onvolkomen. We beseffen dat onze kijk op de werkelijkheid niet helemaal klopt met DE werkelijkheid.

Dat levert een spannende vraag op: bestaat

er zoiets als een objectieve werkelijkheid? Deze vraag is in filosofische zin spannend, maar nog spannender is diezelfde vraag op het gebied van geloof en omgaan met de Bijbel. Is er zoiets als een objectieve manier van omgaan met en lezen van de Bijbel? En als we die manier van lezen en verstaan van de Bijbel hebben gevonden, kunnen we daar dan handvaten aan ontleen voor ons handelen die boven tijd en cultuur verheven zijn? Kortom: hermeneutiek vraagt om bezinning op onze opvatting over deze punten en in welke traditie van bijbeluitleg we op dit punt staan.

Ter overdenking

Daarover ter afronding nu een aantal uitgangspunten ter overdenking.

1. Ik geloof zeker dat er sprake is van een werkelijkheid buiten mij zelf. Het feit dat medemensen een andere kijk hebben op de dingen bewijst voor mij dat er buiten mij om heel veel werkelijkheden zijn die ik niet zie of ken, maar waar ik wel van kan leren.
2. Zo is het bestaan van God voor mij een werkelijkheid die ik niet kan zien of pakken. God laat zich niet tellen, meten of wegen. God laat zich niet vangen binnen menselijke kaders. Maar ik geloof dat Hij er is en betrokken is bij Zijn wereld vanuit liefde. Wij zijn Zijn schepping en dus staan we in een levende relatie met Hem; of we ons daarvan bewust zijn of niet, of we dat willen of niet. Geen mens kan om God heen.
3. En deze God heeft zich kenbaar gemaakt in Zijn Woord. Hij heeft zich uitgedrukt in woorden, in mensentaal en gebruikt menselijke metaforen, ten einde zich kenbaar te maken. Hij heeft zichzelf zelfs kenbaar gemaakt als mens, door mens te worden:

We hebben elkaar nodig om samen te zoeken en elkaar aan te vullen

Jezus als de belichaming van Gods Woord en bedoeling.

4. Wat wij van God weten en opvangen gaat altijd door middel van onze menselijke zintuigen. Als God zou 'uitzenden' op een frequentie die wij niet zouden kunnen opvangen, dan zouden we nooit iets van God horen.
5. God moet zich dus kenbaar maken door 'neer te dalen' in menselijke woorden, metaforen en zelfs als mens van vlees en bloed. Het gevolg is wel dat wij met onze eigen menselijke bril op die woorden en beelden verstaan, dat wij zo onze eigen kleur geven aan de mens Jezus. Dat zou je kunnen omschrijven als het risico dat God neemt door zich op menselijk verstaanbare wijze uit te drukken. Wij maken onze

eigen, subjectieve beelden. God waarschuwt ons daar ook nog voor. Sterker nog: Hij verbiedt ons zelfs, wat we niet kunnen laten...

6. Ik geloof dus van harte in de Bijbel als Woord van God. Ik geloof ook zeker dat in dat Woord van God regels te ontdekken en te lezen zijn over hoe je dat Woord kunt leren verstaan. Ik geloof van harte in oprechte regels voor exegese, maar ik weet ook dat dat alles mensenwerk is en blijft en dus subjectief is. Het heeft dus niet zoveel zin om te zeggen dat Gods Woord objectief. Ik wil dat wel geloven, maar wat ik ervan versta en begrijp is altijd mijn verstaan en mijn begrip en dus menselijk, beperkt en subjectief en altijd vatbaar en open voor correctie en aanvullingen.

7. En dus hebben we elkaar nodig om samen te zoeken en elkaar aan te vullen. Ik doe er verstandig aan om mijn werkelijkheid te laten aanvullen en verrijken door de werkelijkheid van de ander. Die ander kent God ook, leest zijn Bijbel ook en heeft van

God iets verstaan en begrepen, waar ik iets van kan leren. Zo groeien we samen in kennis van en liefde voor God.

Freek begreep dat hij eerst moest luisteren. En toen Els eindelijk uitgepraat was en verteld had over haar opvoeding en karakter, over haar eenzaamheid en moeite om te ontvangen, pas toen kreeg ze al pratend en haar verhaal vertellend ook inzicht in haar eigen denk- en gevoelspatronen. Ze kreeg de 'Martha' in haarzelf in de gaten en begreep dat er ook een andere kant kon en mocht zijn. Een kant waarbij ze mocht gaan zitten en ontvangen. En zo kwam ook de pastor Freek op de goede plek terecht. Al luisterend kon hij

tolk en gids zijn in woorden van God die voor Els nog onbetreden land waren.

Drs. Willem van der Horst, psychotherapeut en docent pastoraat en godsdienstpsychologie aan de academie voor theologie van de Gereformeerde Hogeschool.

